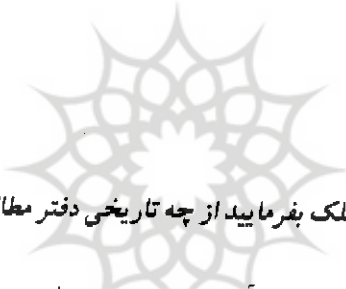

نگاهی به کارنامه

دفتر مطالعات

ادبیات داستانی

(گفتگو با مهدی انشار)

برای خوانندگان مجله کلک بفرمایید از چه تاریخی دفتر مطالعات ادبیات داستانی تأسیس

شد؟

در اواخر سال ۱۳۷۰ با پیشنهاد آقای احمد مسجدجامعی معاون امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و تأیید حجت‌الاسلام دکتر خاتمی وزیر وقت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر مطالعات ادبیات داستانی به عنوان یکی از واحدهای وابسته به مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی تأسیس شد؛ در آغاز با این هدف کلی که به رمان به عنوان یکی از صورت‌های مهم ادبی توجه بیش‌تری شود و رمان‌های بزرگ و برجسته جهان، به جامعه ناشران و رمان‌خوانان کشورمان معرفی شود.

در جهت تحقق این هدف کوشش شد تا به رمان‌های خارجی موجود در سطح کشور، دسترسی یابیم و در کتابخانه ملی به منبع بزرگی از رمان‌هایی که عمدتاً انگلیسی زبان بودند، برخورد شد که تعداد آن‌ها به شش‌هزار عنوان بالغ می‌شد. آن رمان‌ها خریداری شد و به ساختمانی یک طبقه‌ای که در خیابان سه‌رودی جنوبی اجاره شده است، انتقال یافت.

از مجموعه خریداری شده فهرست‌برداری شد و کتابشناسی کاملی براساس سرشناسه‌های عنوان و نام نویسنده تدوین گردید و بدین گونه بازیابی کلیه رمان‌های موجود در دفتر مطالعات ادبیات داستانی ممکن گردید.

آن‌گاه گزینشی از میان آن‌ها به عمل آمد و رمان‌های برگزیده شده، در اختیار بررسان قرار گرفت تا آن‌ها را به دقت مطالعه کرده، گزارش تهیه کنند. بدین ترتیب هر دو هفته یک‌بار جلسه‌ای

با حضور آقای مسجدجامعی معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و عده‌ای از صاحب‌نظران و مترجمان برجسته کشور در محل دفتر مطالعات ادبیات داستانی تشکیل می‌شد تا گزارش‌های تدوین شده توسط بررسی‌ها را مطالعه کرده، رمان‌های مناسب شناسایی و معرفی شود.

از تعداد حدود صد عنوان رمانی که در طول شش ماه نخست تشکیل دفتر مطالعات ادبیات داستانی بررسی شد، پنجاه عنوان آن مناسب‌تر تشخیص داده شد و آن گزارش‌ها که متضمن خلاصه‌ای از رمان و بررسی آن از نظر زبان، تکنیک و ساختار و نظایر آن بود و همچنین متضمن شرح حال مختصر نویسنده بود در مجموعه‌ای گردآوری شد که به صورت پنجاه رمان در یک کتاب چاپ و انتشار خواهد یافت، به جهت آشنایی مترجمان و ناشران کشورمان و اقدام به ترجمه و نشر کامل آن‌ها در سطح کشور.

بدیهی است در پایان جلسات تصمیم‌گیری درباره گزارش‌های تهیه شده از رمان‌ها، بحث‌های مختلفی در موضوع رمان مناسب چیست پای گرفت که دیدگاه‌های مختلف شرکت‌کنندگان در جلسات درباره معیارهای ارزیابی رمان ضبط و پاره‌ای از آن اظهارات در مجلات ادبی مورد بهره‌برداری قرار گرفت و در نظر است که آن مجموعه با همین عنوان معیارهای ارزیابی رمان که متضمن بحث‌هایی در باب اخلاق در رمان، زبان رمان، ساختار رمان و نظایر آن است. چاپ و منتشر شود که خود نگاهی است تخصصی و عمیق به رمان در جامعه ما.

دفتر مطالعات ادبیات داستانی در ضمن فعالیت‌های خود به تدریج به گونه‌ای عمیق‌تر متوجه نیازهای جامعه ادبی کشورمان و جامعه کتابخوان در قلمرو ادبیات داستانی شد و همگون با شناختی که از این نیازها کسب کرد، فعالیت‌های خود را نظام بخشید.

این دفتر چه اهدافی را در حوزه رمان و داستان کوتاه دنبال می‌کند؟

تماس با ناشران خارجی و آگاهی از آخرین انتشارات آنان و نیز تهیه منابع مرجع برای مترجمان و ناشران قلمرو ادبیات داستانی. با توجه به این نگرش کلی اهداف دفتر ادبیات داستانی را بدین ترتیب می‌توان برشمرد:

۱. شناسایی رمان‌های برجسته جهان و معرفی آن به ناشران و مترجمان کشور.
۲. معرفی رمان‌های برجسته ایران به جامعه فرهنگی جهان.
۳. پشتیبانی و تغذیه مترجمان و ناشران از طریق تهیه منابع برجسته در قلمرو رمان.
۴. آموزش نگارش، ترجمه و نقد رمان.

در این دوسالی که از عمر دفتر مطالعات ادبیات داستانی می‌گذرد چه آثاری را منتشر کرده است؟

دفتر ادبیات داستانی اصولاً سودای آن را ندارد که ناشر باشد، لکن از آن‌جا که انتشار برخی آثار انتقادی در قلمرو ادبیات داستانی برای ناشران سودآور نیست، این دفتر با همکاری و حمایت از ناشران اقدام به نشر آثاری می‌کند که در واقع جنبه کلیدی در ادبیات داستانی دارد از

دفتر مطالعات ادبیات داستانی
کارنامه دو ساله

دفتر مطالعات ادبیات داستانی
وابسته به
مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی
معاونت امور فرهنگی
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

مهدی افشار

جمله می توان از کتبی یاد کرد که به نقد و بررسی آثار داستانی جهان می پردازد، اما مخاطبان آن فعلاً چندان کثیر نیستند و گروه اندکی را تشکیل می دهند و به تدریج که قشر کتابخوان با این نوع آثار آشنا شوند، اقبال جامعه نسبت به این نوع آثار بیش تر خواهد شد. از جمله این آثار می توان از مجموعه های نقد و بررسی رمان های معتبر جهان نام برد که هم اکنون سه مجموعه از آن ها در دست است. این مجموعه ها شامل مونارک Monarch، متونز Methuns و کلیوز Cliffs است. از این سه مجموعه عظیم که هر یک بالغ بر ۲۰۰ عنوان نقد و بررسی را شامل می شود، هم اکنون ۱۷ عنوان چاپ و نشر یافته است که اگر حافظه مدد کند بازگفته می شود:

- نقد و بررسی دیویدکا پرفیلد / چارلز دیکنز
- نقد و بررسی سفر به شرق / هرمان هسه
- نقد و بررسی دمیان / هرمان هسه
- نقد و بررسی زوریای یونانی / کازانتزاکیس
- نقد و بررسی شش داستان هسه / هرمان هسه
- نقد و بررسی آثار برجسته هسه / هرمان هسه
- نقد و بررسی پیرامون اسارت بشری / سامرست موام
- نقد و بررسی مویه کن سرزمین محبوب من / آلن پتون
- نقد و بررسی یادداشت های زیرزمین / داستایفسکی
- نقد و بررسی ابله / داستایفسکی

- نقد و بررسی پدران و پسران / تورگنیف
- نقد و بررسی سپید دندان / جک لندن
- نقد و بررسی نرگس و زرین دهن / هرمان مسه
- نقد و بررسی خاک خوب / پرل باک
- نقد و بررسی شرور و تعصب / جین آستن
- نقد و بررسی شاهزاده و گدا / مارک تواین
- نقد و بررسی سلاح خانه شماره ۵ / دونگات

چه پروژه‌هایی را در دست پژوهش یا تألیف دارید؟

یکی از مشکلات اصلی مترجمان و ناشران کشورمان عدم دسترسی به منبعی قابل وثوق است که بتواند به طور قطع پاسخ دهد رمانی که قصد ترجمه آن را دارند، قبلاً ترجمه شده است یا نه. در موارد بسیار مترجمی رمانی را به دست می‌گیرد و در میانه راه ترجمه، در می‌یابد، رمانی که قصد ترجمه آن را دارد، چند سال قبل ترجمه و انتشار یافته است و تا امروز بسیاری از ناشران براساس حدس و گمان عمل کرده‌اند و در موارد بسیار گمان‌ها به خطا بوده است.

به همین روی کارگردآوری اطلاعات کتابشناسی از اوایل سال ۱۳۷۱ آغاز شد. در تلاش برای هر چه کامل‌تر کردن این منبع مراجعه مهم، از کلیه کتابشناسی‌های موجود از جمله کتابشناسی ملی ایران، کتابنامه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، فهرست کتب چاپی مرحوم خانبابا مشار، کتابشناسی موضوعی حسین بنی‌آدم، کتابشناسی ده‌ساله و کتابشناسی‌های دیگر و نیز برگه‌دان‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، کتابخانه حسینیه ارشاد، کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران، کتابخانه ملی، کتابخانه دانشکده علوم تربیتی، کتابخانه دانشگاه شهید بهشتی و بالاخص کتابخانه مرکزی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سایر کتابخانه‌های معتبر تهران، بهره گرفته شد. همین‌جا فرصتی است تا از مدیران و کتابداران کتابخانه‌ها بالاخص از کتابخانه حسینیه ارشاد، دانشگاه شهید بهشتی و کتابخانه مرکزی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی که با کمال صمیمیت از طرح تدوین کتابشناسی حمایت کردند، تشکر شود.

هم‌اکنون که این مصاحبه صورت می‌گیرد، کار تهیه برگه‌های رمان‌های ترجمه شده تا پایان سال ۱۳۷۲ پایان یافته و مرحله بازبینی نهایی آن‌ها شروع شده است و امید می‌رود تا نیمه اول سال جاری کتابشناسی رمان‌های ترجمه شده آماده چاپ و نشر شود.

کتابشناسی دیگری که مراحل پایانی خود را می‌گذراند و آماده چاپ و نشر است، کتابشناسی نقد رمان است. تدوین این کتابشناسی نیز از اوایل سال ۱۳۷۱ آغاز شد و کلیه نقدهای که از رمان‌های مختلف اعم از ترجمه شده یا ترجمه نشده در مطبوعات درج شده بود و نیز ترجمه نقدهایی که در جراید چاپ شده، همه این نقدها استخراج و جهت چاپ تنظیم و آماده شده است. امید بسیار است که این کتابشناسی نیز تا نیمه نخست سال جاری آماده چاپ و انتشار شود.

نگاهی دیگر

بر

دیوید کاپرفیلد

چارلز دیکنز

مترجم:
مهدی افشار

راهنمای انتقادی درک مفهوم، قالب و سبک

نگاهی دیگر

بر

یادداشت‌های زیرزمین

فنونور داستایفسکی

نویسنده:
لسلی شپرد

مترجم:
مینا نوایی

راهنمای انتقادی درک مفهوم، قالب و سبک
• خلاصهٔ پررنگ • زمینه کلی • نقد تعلیقی • شیوهٔ پرداخت
• نمونهٔ گره‌گشایی • تحلیل شخصیت‌ها • بخش ناقدانه
• راهنمای مطالعه گسترده‌تر • سر تا بهی وقایع
• کتابشناسی توضیحی • پرسش و پاسخ

کتابشناسی دیگری که در دست تدوین است، کتابشناسی داستان‌های کوتاه در مطبوعات ایران است، این کتابشناسی مشتمل بر همه داستان‌هایی است که از آغاز تاکنون در مطبوعات ایران چه به صورت ترجمه و چه به صورت تألیف درج شده است.

تاکنون همه جراید قبل از انقلاب یازینی و اطلاعات کتابشناسی داستان‌های کوتاه آن، استخراج شده است و این کاری است عظیم که نیاز به زمانی طولانی دارد. هدف نخستین این کتابشناسی تهیه مرجعی ارزشمند از داستان‌های کوتاه در مطبوعات کشورمان است و هدف ثانوی آن بررسی تحلیلی پیرنگ‌ها و موضوعات داستان‌های کوتاه است و اینکه موضوع و درونمایه این داستان‌ها در طول زمان و در مراحل پس از انقلاب اسلامی ایران، چه تغییراتی را پذیرا شده است. بدیهی است به جهت حجم زیاد، کتابشناسی در دو مجلد تدوین می‌شود و جلد دوم آن متضمن تحلیل نیز خواهد بود.

از دیگر آثاری که توسط این دفتر نشر می‌یابد و هم‌اکنون در دست ترجمه و آماده‌سازی برای چاپ است می‌توان از کتاب‌هایی چون لوسین گلدمن اثر باختین، دیدگاه‌های ادبی رنه ولک از رنه ولک، چه‌گونه رمان بخوانیم، کتاب در زندگی من از هنری میلر و نظریه رمان یاد کرد.

روابط فرهنگی شما با ناشرین رمان چگونه است؟

همه تلاش دفتر مطالعات ادبیات داستانی از بدو تأسیس آن بوده است که زمینه را برای چاپ و نشر آثار داستانی مطلوب هموار سازد. با نظر داشت به این رویکرد بوده است که اقدام به

نشر یک رشته آثاری کرده است که در واقع در قلمرو ادبیات داستانی جنبه ادبیات مادر را دارد و به اصطلاح از امهات است که تصور می‌کنم در پاسخ به پرسش پیش توضیح داده باشم. اما از دیگر سوی دفتر مطالعات کوشیده تا پلی باشد میان مترجمان و ناشران و واسطه‌ای برای انتقال آثار برجسته ادبیات داستانی جهان به ناشران و این نقش از زمانی تعیین یافت که دفتر ابتدا به مناسبت نخستین هفته کتاب در دی‌ماه سال گذشته ۱۱۶ عنوان اثر را برای ترجمه به مترجمان و ناشران عرضه داشت که استقبال چشمگیر موجب شد ۱۰۰ عنوان کتاب دیگر در دهه فجر آن سال عرضه شود که اکنون مترجمانی که بهترین ترجمه را از صفحات آغازین این آثار داشته‌اند، سرگرم ترجمه آن‌ها هستند و امید می‌رود حرکت مثبتی در ترجمه آثار داستانی پدید آید. بالاخص آنکه دفتر مطالعات در زمینه شیوه ترجمه و شیوایی کلام و اعمال رسم الخطی واحد تأکیدی دارد. یکی دیگر از طرح‌هایی که دفتر مطالعات ادبیات داستانی در ارتباط با ناشران و مترجمان پیش روی دارد، تدوین بولتنی از گزارمان‌های تهیه شده توسط ناشران خارجی درباره آثار داستانی تازه منتشر شده‌اشان به منظور آگاه‌سازی ناشران و مترجمان از آخرین اخبار آثار داستانی در جهان است که فعلاً در نظر است به زبان اصلی گزارمان تکثیر شود و امید است بعدها بولتن با ترجمه فارسی عرضه شود.

درباره سمیناری که قرار است برگزار کنید توضیحاتی بدهید؟

پیش از پاسخ گفتن به این پرسش لازم می‌دانم درباره دوره آموزش ترجمه رمان که از اول شهریور ماه سال جاری آغاز می‌شود توضیح مختصری بدهم. طرح دایر کردن دوره آموزشی در پی احساس یک نیاز ریخته شد، بدین معنا که با معرفی دو دوره عناوین آثار داستانی جهت ترجمه به مترجمان و بررسی نتیجه آزمون‌هایشان، مشاهده شد که بسیاری از این مترجمان دارای استعدادهای نهفته و ذائق قوی‌ای هستند که باید پرورده شود و به اعتبار در خانه اگر کس است یک حرف بس است با ایجاد محرک‌های لازم در آنان می‌توان توجه‌اشان را به مبنای ترجمه معطوف کرد. در این دوره دو ماهه آموزشی از استادان پرتوانی چون رضا سیدحسینی، احمد سمیعی، دکتر حسین پورنامداریان، دکتر بهرام مقدادی و ابوالحسن نجفی یاری گرفته شده است و دروس این کلاس‌ها در زمینه آشنایی با ادبیات کهن، کارگاه ترجمه، اصول و ویرایش زبانی، آشنایی با داستان‌نویسان بزرگ جهان و مکاتب ادبی در قلمرو داستان و توانمندی زبان فارسی در ترجمه متونی ادبی است که تدریس این موضوع آخر را استاد نجفی به عهده دارند.

و اما در مورد سمینار مسایل رمان در ایران، نظر به اهمیت و نقش برجسته ادبیات داستانی، در نظر است در دومین هفته کتاب که در اواخر آذرماه سال جاری خواهد بود، از علاقه‌مندان به ادبیات داستانی و گام‌زنان این ره اعم از مترجمان، قصه‌نویسان و منتقدان دعوت شود که مقالات و سخنرانی‌های خود را در ۹ موضوعی که در اطلاعیه برشمرده شد عرضه دارند و تاکنون تعدادی خلاصه مقاله به دستمان رسیده است و در انتظاریم که از سرآمدان این رشته، مقالاتی به دستمان برسد. این مقالات و سخنرانی‌ها در در مجموعه‌ای چاپ و انتشار خواهد یافت و بی‌تردید وجود چنین همایش‌هایی می‌تواند تأثیر مهمی در قصه‌نویسی ما بگذارد و بالاخص نسل جوان قصه‌نویس را متوجه بسیاری از اصول قصه‌نویسی کند.